

Єднак В. Д., <https://orcid.org/0000-0003-0009-8805>
Єднак Д. В. <https://orcid.org/0000-0002-0459-0701>
Васірук М. С. <https://orcid.org/0000-0002-9899-4589>

ПРОГРАМА ОЛІМПІЙСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ: МЕТА, ЗАВДАННЯ, НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ

Тернопільський національний педагогічний університет
ім. В. Гнатюка

Анотація. У публікації систематизовано завдання і мету Олімпійської солідарності, детально проаналізовано види підтримки (спортсменам, тренерам, НОК), механізми фінансування та критерії програм, процес реалізації у різних країнах світу та її вплив на розвиток спорту.

Annotation. The publication systematizes the tasks and goals of Olympic Solidarity, analyzes in detail the types of support (for athletes, coaches, NOCs), funding mechanisms and program criteria, the implementation process in different countries of the world, and its impact on the development of sports.

Ключові слова: МОК, Олімпійська солідарність, спортсмен, спорт, тренер, Олімпійські ігри.

Keywords: IOC, Olympic Solidarity, athlete, sport, coach, Olympic Games.

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах глобалізації спорту та зростання ролі міжнародних організацій у розвитку фізичної культури особливої уваги заслуговує діяльність Міжнародного олімпійського комітету (МОК), зокрема його програма «Олімпійська солідарність». Програма Олімпійської солідарності Міжнародного олімпійського комітету (МОК) є одним із фундаментальних інструментів розвитку світового спорту. Вона націлена на забезпечення універсальності Олімпійських ігор, підтримку спортсменів, тренерів і національних олімпійських комітетів (НОК) у тих країнах, які найбільше цього потребують, а також на просування олімпійських цінностей у глобальному масштабі. [1, 3]

Актуальність дослідження зумовлена кількома чинниками:

- Зростаюча потреба у рівному доступі до спортивних ресурсів: програма сприяє усуненню дисбалансу між країнами, забезпечуючи фінансування, навчання та технічну підтримку.
- Підготовка до Олімпійських ігор: роль програми у забезпеченні конкурентоспроможності спортсменів.
- Реалізація в Україні: українські спортсмени регулярно отримують стипендії та гранти в межах Olympic Solidarity, що впливає на їхні результати та міжнародне визнання.

- Інтеграція етичних та освітніх компонентів: програма включає не лише спортивну, а й освітню, гендерну та антикорупційну складову, що відповідає сучасним викликам у спорті. [1, 4]

Станом на 2025 рік Програма демонструє нові підходи до фінансування, розширює напрями підтримки, охоплює широкий спектр бенефіціарів і адаптується до викликів сучасного світу, зокрема й воєнних криз, таких як ситуація в Україні.

Таким чином, дослідження програми МОК «Олімпійська солідарність» є важливим для розуміння механізмів міжнародної підтримки спорту та оцінки її ефективності.

Мета дослідження: визначити завдання, мету напрямки діяльності програми МОК «Олімпійська солідарність» та її вплив на розвиток спорту.

Методи дослідження: синтез та аналіз науково-методичної літератури, документальних джерел, систематизація та узагальнення.

Результати досліджень. Програма Олімпійської солідарності МОК була заснована для організації фінансової, адміністративної та методичної допомоги НОК усіх країн із фокусом на тих, хто має найменше ресурсів. Її основна місія полягає у забезпеченні універсальності Олімпійських ігор і дотриманні принципу «спорт для всіх», незалежно від політичних, економічних або соціальних бар'єрів.

Ключові цілі визначаються такими напрямками:

- Забезпечення універсальності участі в Олімпійських іграх: надання шансу представникам усіх націй змагатися на найвищому спортивному рівні.

- Сприяння розвитку спорту на всіх рівнях: підтримка спортсменів, тренерів, адміністраторів та інфраструктури.

- Просування олімпійських цінностей: виховання на принципах поваги, дружби, рівності, чесної гри.

- Підвищення адміністративної та організаційної спроможності національних олімпійських комітетів.

- Сприяння гендерній рівності, інклюзії, сталому розвитку.

- Підтримка спортсменів-біженців і представників груп, які зазнають дискримінації або опинилися у складних життєвих обставинах. [1]

Особлива увага традиційно приділяється «малим» і вразливим НОК, які мають обмежені людські та фінансові ресурси, стикаються з воєнними конфліктами, стигматизацією чи гуманітарними кризами.

У 2025 році були затверджені такі стратегічні напрями:

- Збільшення фінансування підтримки спортсменів (+16% до попереднього бюджетного циклу).

- Пріоритетна увага молодіжним програмам, напередодні Юнацьких Олімпійських ігор у Дакарі (2026), першочергово для Африканських держав.

- Розширення програм для біженців та спортсменів у кризових зонах.

- Зміцнення адміністративної спроможності НОК, додаткове фінансування для континентальних асоціацій з урахуванням локальних потреб.

- Формування культури доброго врядування, комплаєнсу, екологічної свідомості у спорті. [2]

Активною є співпраця з ООН (SDG), зокрема через ініціативу «Olympism 365» – використання спорту як рушія позитивних суспільних зрушень.

Підтримка від Олімпійської солідарності надається за принципом комплексності й розподіляється за головними групами бенефіціарів: спортсмени, тренери/антураж, національні олімпійські комітети. Додатково охоплюються адміністратори, спортивні федерації, біженці, молодь, жінки та особи з інвалідністю.

Підтримка спортсменів включає індивідуальні олімпійські стипендії, що дозволяють спортсменам:

- готуватися до Олімпійських ігор (покриття витрат на тренування, збори, змагання, медичний супровід);

- облаштовувати базу для підвищення майстерності (фінансування тренувального процесу, технічного супроводу, доступу до сучасних спортивних технологій).

Фінансування надається у двох форматах:

- *Індивідуальні стипендії*: для спортсменів, які відповідають визначеним критеріям (перспективність, технічний рівень, обмеженість альтернативного фінансування, відсутність допінгових порушень).

- *Tailor-made (індивідуалізована) програма*: для «великих» НОК, що дозволяє більш гнучко розподіляти бюджет за напрямками підготовки.

Для Олімпійських ігор Лос-Анджелес-2028 максимальний бюджет для НОК – 9 тисяч доларів США на місяць на 6 спортсменів (3 чоловіки і 3 жінки), стандартна стипендія – 1500 доларів на місяць. Стипендії включають витрати на тренування, участь у кваліфікаційних змаганнях, зборах, медичне і наукове супроводження, страхування, харчування, проживання та подорожі. [1]

Особливе місце у програмі займає підтримка спортсменів-біженців (Refugee Athlete Support), що дає шанс брати участь у міжнародних змаганнях під олімпійським прапором.

Для виявлення і підтримки молодих талантів діють:

- програми молодіжного розвитку (Youth Athlete Development);
- підтримка кваліфікацій на Юнацькі Олімпійські ігри;
- спеціальні тренувальні та освітні табори у партнерстві з міжнародними федераціями.

Окрему увагу приділено програмам Athlete Career Transition, які дають спортсменам знання та навички для побудови другого кар'єрного шляху поза спортом (бізнес-акселератор, освітні гранти, тренінги з лідерства, промоція започаткування власних справ).

Підтримка, яка охоплює тренерів, антураж та спортивних фахівців включає:

- Технічні курси для тренерів (короткострокові навчання національного чи міжнародного рівня, онлайн- і офлайн-формати);
- Олімпійські стипендії для тренерів – можливість пройти стажування, участь у програмі підвищення кваліфікації в провідних спортивних центрах світу, здобуття освітніх сертифікатів та дипломів;
- Підтримка розвитку наставницьких програм для жінок-тренерів, інклюзивних і гендерноорієнтованих тренінгів (програми WISH — Women in Sport High Performance Coaching);
- Організація курсів аналітики, антидопінгових ініціатив, профілактики дискримінації та хуліганства у спорті.

Надаються освітньо-наукові стипендії: запроваджено підтримку для здобуття магістерських ступенів (зокрема MAiSI — Master's in Sport Ethics and Integrity), коротких курсів з етики, менеджменту чи іншої спеціальності, що сприяє розвитку спорту та лідерства.

У рамках програми «Олімпійська солідарність» надається фінансова та організаційна допомога НОК, яка передбачає:

- покриття адміністративних витрат для забезпечення ефективної роботи (щорічні адміністративні субсидії, додаткові гранти);
- підтримку створення стабільної інфраструктури (наприклад, гранти на створення штаб-квартир НОК);
- сприяння обміну досвідом, участі у регіональних і світових форумах, стажуваннях, міжнародних семінарах;
- гранти для розробки і впровадження національних комплексних програм розвитку спорту та адміністрування;
- консультації, регулярний моніторинг через платформу RELAY, експертизу у стратегічному плануванні діяльності. [1,2]

Окрім того НОК мають змогу отримувати кошти на проекти в межах Olympism365:

- масові освітні чи просвітницькі події;
- проекти інклюзії;
- участь у міжнародних чи регіональних Днях олімпійських цінностей;

- ініціативи зі сталого розвитку, боротьби з дискримінацією, пропагування фізичної активності в суспільстві.

Основними джерелами фінансування є доходи від продажу медіаправ на Олімпійські ігри. Весь бюджет формується відповідно до частки, яка належить НОК (на глобальному рівні близько 90% доходів МОК розподіляється для підтримки спорту, при цьому лівова частка – через Програму Олімпійської солідарності).

На 2025–2028 роки бюджет Програми складає 650 млн доларів США (збільшення на 10% до попереднього чотириріччя), з яких:

- 266 млн доларів – світові програми (41%);
- 222 млн – континентальні програми (34%);
- 119 млн – субсидії на участь у Олімпійських і Юнацьких Олімпійських іграх (18%);

- 43 млн – адміністративна підтримка та ІТ-інструменти (7%).

Реалізація програми МОК «Олімпійська солідарність» сприяла:

- ширшому залученню країн до Олімпійського руху: зараз участь у літніх Іграх беруть 205 НОК, з них більшість – малобюджетні країни Африки, Азії, Океанії і Латинської Америки, які без програм підтримки не змогли б делегувати своїх спортсменів;

- кратному збільшенню кількості молодіжних і жіночих команд, значному збільшенню кількості тренерів і адміністраторів, що пройшли міжнародну підготовку.

- зрівнянню можливостей виходу на олімпійську арену для спортсменів із країн із різною соціально-економічною ситуацією, про що свідчить кількість «перших» медалей для малих країн та історій успіху участі у фіналах і плей-оф Ігор;

- формуванню гендерного балансу й інклюзії: з 2025 року показник участі жінок у програмах наблизився до 50%.

- підвищенню стійкості спортивної спільноти до зовнішніх викликів – пандемія COVID-19, економічна нестабільність, війна і гуманітарні катастрофи не призвели до зриву підготовки спортсменів із уразливих країн.

На сучасному етапі пріоритетними напрямками реалізації програми МОК «Олімпійська солідарність» є:

- збільшення фінансування напряму підтримки спортсмени/training/гендерна рівність:

- перехід на гнучку модель tailor-made програм для великих НОК із переважним пріоритетом підтримки малих і країн, що розвиваються;

- розширення співпраці з потужними світовими ініціативами (Olympism365, UN SDG);

- стабілізація та досягнення нових стандартів у забезпеченні безбар'єрного середовища, захисті прав дитини, формуванні кліматично відповідальної політики спорту;
- відкриття нових можливостей для Athlete Career Transition (більший акцент на бізнес-освіті, підприємництві, жіночому лідерстві), розвиток career+ воркшопів;
- пріоритетність молодіжних і прогресивних форматів залучення: esports, інклюзивний спорт, онлайн-освіта для тренерів та учасників спортивної сфери.

Висновок: Програма Олімпійської солідарності МОК у 2025 році зберігає і посилює свої ключові риси: глобальність, індивідуальний підхід, гендерну й соціальну інклюзію, прозорість розподілу ресурсів, інноваційність, соціальну відповідальність. Вона залишається драйвером трансформації спорту у всьому світі та одним із ключових соціальних інструментів підтримки у кризових ситуаціях. Приклад України довів, що, навіть у часи великої турбулентності, комплексна міжнародна допомога може забезпечити не лише збереження, а й розвиток спортивної галузі, вихід спортсменів на найвищий рівень і продовження якісної освітньої та наукової підготовки.

Завдяки багаторівневим програмам підтримки, прозорим механізмам менеджменту й системному підходу Олімпійська солідарність поступово перетворює принципи рівних можливостей та олімпізму на живу реальність у країнах з різним рівнем розвитку і в різних політичних й економічних обставинах.

Список літератури.

1. International Olympic Committee. Olympic Solidarity and NOC Services Annual Report 2023 [Електронний ресурс]. – Lausanne, 2023. – Режим доступу: <https://olympics.com/ioc/olympic-solidarity>
2. International Olympic Committee. Olympic Solidarity 2021–2024 Plan: Scholarships for Athletes – Paris 2024 [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу: <https://inside.fei.org/system/files/Olympic%20Scholarships%20for%20Athletes%20-%20Paris%202024.pdf> []
3. International Olympic Committee. Olympic Solidarity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: International Skating Union. Olympic Solidarity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.isu.org/olympic-solidarity/>
4. Національний олімпійський комітет України. Програма розвитку Олімпійського руху в Україні на 2019–2022 роки [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу: <https://nos-ukr.org/attachments/200821105246-7c04d242790f1f74db8dda8-db0dbe2bd/>